

Història general de Catalunya (2 vols.).

Edició crítica d'Eulàlia MIRALLES. Pròleg d'Eulàlia DURAN.

Barcelona: Fundació Noguera (Textos i Documents; 40), 969 p.

El 1564, a les Corts de Barcelona, els braços demanaren formalment al rei la designació d'un cronista oficial per al Principat i els comtats del Rosselló, la Cerdanya i el Conflent. Un dels principals motius que originaren aquesta demanda es troba en la designació, el 31 de maig de 1548, de Jerónimo Zurita com a cronista oficial del Regne d'Aragó. Entre 1553 i 1554, Zurita passà gairebé un any a Barcelona, recollint informació a l'Arxiu Reial per a l'elaboració de la seva crònica. El 1561 va veure la llum la primera part dels *Anales de la Corona de Aragón* i el 1579 ho feu la totalitat de l'obra. Amb la institucionalització del càrrec de cronista i la posterior aparició de l'obra que fixava la seva historiografia oficial, el Regne d'Aragó pretenia oferir una imatge institucional forta i vinculada amb els interessos de la monarquia de Felip II.

A Catalunya, els objectius buscats amb la petició formal d'un cronista per al Principat i els comtats eren els mateixos que en el seu moment havien empès les institucions aragoneses: l'establiment oficial d'un passat gloriós sobre el qual basar reivindicacions polítiques del present. Tanmateix, en el cas català cal tenir en compte el moviment anti-Zurita que s'originà arran de la publicació dels seus *Anales*, ja que nombrosos veus catalanes consideraven que l'aragonès no havia recollit amb encert la història dels antics comtats catalans i que havia modificat, o directament oblidat, algunes de les gestes més importants dels catalans durant el passat. Així, davant la idea que els *Anales de la Corona de Aragón* no cobrien amb rigor la història de Catalunya i amb l'objectiu, bàsicament, d'establir una historiografia oficial que servís com a argument en les demandes polítiques de les institucions catalanes davant la Monarquia, les Corts catalanes formularen al rei una peti-

ció molt similar a la que anys abans li havien presentat les Corts aragoneses.

A partir de la formulació d'aquesta sol·licitud (1564), nombrosos historiadors pretengueren fer-se amb el càrrec de cronista oficial de Catalunya (Francesc Calça, Onofre Manescal, Pere Gil, Jeroni Pujades). Entre ells, l'arxiver reial Antoni Viladamor (c.1529-1585) va compondre el primer text que s'elaborà directament per a optar al càrrec. Així ho analitza Eulàlia Miralles, l'autora de l'edició crítica de la *Història general de Catalunya* d'Antoni de Viladamor. L'estudi que presenta Miralles s'insereix en un corrent que reivindica els textos de la historiografia catalana del segle XVI com a obres de la literatura i la cultura catalanes i, a través de les quals, conèixer temes vinculats amb els debats historiogràfics i ideològics de l'època. Els treballs d'Agustí Alcoberro, Eulàlia Duran, Mariàngela Vilallonga o Joan Tres, entre d'altres, han fet emergir escrits de la historiografia catalana del segle XVI com ara els de Pere Miquel Carbonell, Lluís Ponç d'Icard, Jeroni Pau o Francesc Comte. Ara Eulàlia Miralles, filòloga i historiadora de la literatura, s'ocupa d'un altre d'aquests textos; de fet, com afirma l'autora, la primera obra elaborada per rebatre Jerónimo Zurita al seu mateix nivell.

El cos introductori que precedeix l'edició crítica de la *Història general de Catalunya* mostra un ingent treball d'arxiu a través del qual Miralles estableix les dades biogràfiques d'Antoni Viladamor i desfà les confusions entre les figures del propi Antoni i les del seu pare (Joan) i el seu fill (Antoni Joan), tots tres arxivers reials. D'altra banda, en aquestes dues-centes pàgines, Eulàlia Miralles no només s'ocupa de la persona d'Antoni Viladamor i de la seva *Història*, sinó que ofereix un ampli panorama sobre

els debats historiogràfics de l'àmbit català del segle XVI, amb els autors i llurs obres. Alhora, Miralles demostra un profund coneixement d'aquests escrits quan distingeix les fonts que usà Viladamor encara que el propi autor no ho faci al seu text.

L'estudi sobre la figura d'Antoni Viladamor s'entrelliga amb els objectius que el portaren a compondre la seva *Història*. Antoni era arxiver reial, com el seu pare, i estava vinculat amb la família Requesens-Zúñiga, fet que li havia possibilitat el contacte amb la Cort reial i amb nombroses personalitats polítiques. A la vegada, per la seva tasca d'arxiver, Viladamor es relacionava amb altres historiadors catalans (Pere Antoni Beuter, Francesc Tarafa, Ponç d'Icard) i formà part de la reacció anti-Zurita. De fet, la *Història general de Catalunya* es fonamenta en la constatació que Zurita no ha sabut utilitzar la documentació relacionada amb Catalunya que va consultar durant la seva estada a Barcelona, i que el propi Viladamor li hauria proporcionat a l'Arxiu Reial, per la qual cosa l'autor idea un text dirigit a rebatre Zurita. Per a elaborar-lo, Viladamor es fonamenta en les obres de Florián de Ocampo i del seu successor Ambrosio de Morales, representants de la historiografia castellana oficial i, per tant, al mateix nivell que Zurita. L'arxiver manipula aquestes fonts per adaptar-les als seus propòsits i les complementa amb altres informacions provinents en bona mesura d'autors catalans (Pere Miquel Carbonell, Pere Antoni Beuter, Francesc Tarafa i Ponç d'Icard, bàsicament). Amb això, Viladamor s'havia proposat elaborar una obra de quatre volums en la qual, a més de la història política del Principat i els Comtats, es recollís la història de l'Església i una descripció geogràfica del territori. Només tingué temps per «embastar», com diu Eulàlia Miralles, el primer dels volums ja que aquest tampoc quedà enllestit. El

1585, durant la celebració de les Corts de Montsó i quan semblava que Catalunya obtindria la potestat per nomenar un cronista oficial, Antoni Viladamor va morir. La voluntat de l'autor era presentar la primera part de la seva *Història general de Catalunya* si les Corts de 1585 instituïen el càrrec, però la mort li ho impedí. També les circumstàncies polítiques, ja que no va ser fins a principis del segle XVIII quan Catalunya obtingué el càrrec de cronista oficial.

Tot i que l'obra no fou publicada, sí que gaudí d'una difusió a nivell manuscrit entre els historiadors catalans posteriors a Viladamor. Miralles ens informa que serví com a font a autors com Jeroni Pujades, Andreu Bosc o Narcís Feliu de la Penya. La seva importància rau, a més d'en l'ús i la combinació de les fonts, en què va ser el primer text elaborat amb l'objectiu d'aconseguir el càrrec de cronista oficial de Catalunya. Miralles declara que la *Història* de Viladamor, a banda de ser la primera en intitular-se «Història» i no pas «Crònica», és l'obra que inicia una nova tradició historiogràfica a Catalunya, distinta de l'anterior, en la qual ara els historiadors es convertiran també en polítics en la mesura que es posen al servei dels interessos d'unes institucions que es valen del passat per a defensar i legitimar reivindicacions del present.

Eulàlia Miralles conclou el seu estudi introductorí afirmant que la *Història general de Catalunya* representa la primera resposta formulada des de Catalunya a Zurita que està al mateix nivell que els seus *Anales de la Corona de Aragón*. Per part d'Eulàlia Miralles, la seva edició crítica a l'obra d'Antoni Viladamor representa un ingent i reeixit esforç per tal de fer emergir un text de cabdal importància dins la historiografia catalana.

Núria de Lucas Val

Universitat Autònoma de Barcelona